

BEZ CHICAGA BY TO PŘED STO LETY NEŠLO

Bořek Lizec

generální konzul ČR v Chicagu

Chicago a americký Středozápad sehrály při vzniku naší novodobé státnosti klíčovou roli a mimořádné postavení máme v této části světa dodnes.

Tomáš Garrigue Masaryk poprvé přicestoval do Chicaga v roce 1902. Byl pozván Chicagskou univerzitou, která si mohla dovolit zvat hvězdy všech oborů a získala tak rychle světové renomé. V centru zájmu při zakládání katedry slovanských studií bylo přirozeně Rusko. O to pozoruhodnější je, že se v úzkém výběru přednášejících ocitl český profesor. Do Prahy jej přijel pozvat sponzor projektu, průmyslník Charles Crane. TGM poprvé přednášel o „české otázce“ na významném americkém fóru a navíc získal představu o významu místní krajanské komunity. Tu si dále rozšířil při své další americké návštěvě v roce 1907. Když v roce 1914 zahájil kampaň za vytvoření Československa, mohl se na své přátele ze Středozápadu USA obrátit se žádostí o pomoc. Crane otevřel TGM účet pro první nezbytné výdaje. Především však náklady na kampaň Maffie nesli na svých bedrech američtí krajané. Peníze sbírali i prostřednictvím bazarů a zábav. Přes 40 tisíc z nich se také vydalo na frontu. V americké armádě se pokoušeli vytvářet čs. jednotky, a pokud kvůli vyššímu věku, či většímu počtu dětí nesplňovali podmínky odvodu, vstupovali do čs. armády ve Francii. Američtí krajané také pomáhali udržet legie na Sibíři, a to nejen finanční podporou. Sdružení česko-amerických žen, „Včelek“, vyexpedovala pro naše vojáky 2309 beden s potravinami a vybavením.

Druhé největší české město

Spojené státy nevstupovaly do války s územními aspiracemi. TGM byl přesvědčený, že budou mít z pozice vyšší morální autority klíčové slovo při rozhodování o poválečném uspořádání Evropy. Proto se do USA na jaře 1918 z Ruska vydal. Po příjezdu chtěl získat co největší pozornost médií, aby byl ve Washingtonu brán jako relevantní partner. Proto se zastavil v Chicagu, v té době po Praze zřejmě druhým největším českém městě. Rozhodně nebyl zklamán. Přišlo jej přivítat 200 tisíc příznivců a datum 5. května 1918 vstoupilo do historie jako „neslavnější den v dějinách české Ameriky“. Do Chicaga se TGM ještě opakovaně vrátil, naposledy přesně před sto lety. Oslovoval zde jak vlivné Chicagany, tak krajany.

Na pomoc Středozápadu se mohl TGM spolehnout i ve Washingtonu. Ústřední roli hrál opět Charles Crane, tentokrát jako významný podporovatel prezidentských kampaní Woodrowa Wilsona a jeho vážený poradce. Masaryka prezidentovi Wilsonovi představil jako nejvýznamnějšího slovanského státníka a také odborníka, který mu může výrazně pomoci při rozhodování o budoucnosti Evropy a Ruska. Ve prospěch TGM se angažoval také Cranův syn Richard, který byl tajemníkem amerického ministra zahraničí Lansinga. Prezident Wilson Masaryka opakovaně přijal a i pod jeho vlivem změnil svůj názor na zachování Rakouska-Uherska. TGM tak získal nejen podporu pro vznik ČSR, ale podílel se na překreslení mapy celé střední a východní Evropy. Dodejme, že jej při jednáních s americkou administrativou

podporovala i řada krajanů ze Středozápadu, kupříkladu poslanec a později doyen Sněmovny reprezentantů Adolf Sabath a soudce Nejvyššího soudu USA Louis Brandeis. Stranou nezůstával ani budoucí starosta Chicaga Antonín Čermák.

Americké vlajky v Praze

Již jako čs. prezident TGM před odjezdem z USA pronesl k novinářům: „Náš národ bude Americe vždy vděčný. Naše republika bude Ameriku navždy považovat za svou starší sestru.“ Jak při vyhlášení naší samostatnosti 28. října, tak při triumfálním návratu TGM do vlasti vlály v Praze americké vlajky.

Po vzniku ČSR svou pomoc krajané ještě zintenzivnili, například sbírkou „Národní daň“. V dnešních cenách k nám směřovaly miliardy korun. Tzv. „lodě lásky“ přivážely potraviny a ošacení. Charles Crane dostal přezdívku „kmostr Československa“. U příležitosti 10. narozenin republiky věnoval Praze Muchovu Slovanskou epopej. Mimořádné vazby k ČSR měly i všechny jeho děti. Richard se stal prvním velvyslancem USA v ČSR a John osobním tajemníkem TGM. Frances působila jako první dáma na našem velvyslanectví v Londýně, po boku svého manžela Jana Masaryka. Josephine najdeme jako bohyni Slávii na první čs. stokoruně a také v jedné z vitráží Svatovítské katedrály. Stala se tak symbolem přátelství mezi rodinou Charlese Crana a českým národem.

Na Středozápad se později mohl spolehnout i Edvard Beneš. Když po Mnichovské dohodě zamířil do exilu, nabídla mu profesuru Chicagská univerzita. Z její půdy v březnu 1939 vyhlásil, že se ujímá vedení odboje. Krajané na sjezdu v Chicagu krátce poté zahájili novou kampaň na pomoc „své“ republice. Opět pracovali na získání politické podpory, vyhlásili sbírky a vydali se na frontu.

Láska k českým kořenům

Ve sčítání lidu se aktuálně v Chicagu hlásí k českému původu 125 tisíc Američanů, na Středozápadě 750 tisíc. TGM svém přednáškovém turné v roce 1907 navštívil mj. několik krajanských center v Nebrasce, dnes státě s nejvyšším podílem Čechoameričanů (6%). Prost sentimentality tehdy očekával, že se zde čeština postupně vytratí a krajané splynou se svým okolím. Přál si však, aby další generace byly vychovány k lásce ke svým českým kořenům. Po 111 letech české čtvrti a města již na Středozápadě skutečně téměř nenajdeme a podobné je to s češtinou. Přání TGM se však beze zbytku naplnilo. Čechoameričané jsou na svůj původ mimořádně hrdí a jsou připraveni nám kdykoliv pomáhat. Navíc mnohé slavné americké příběhy mají české kořeny a jsou pro nás skvělou vizitkou. Například Kim Novak, Ashton Kutcher (Kučera), zakladatel McDonald's Ray Kroc, kapitán Apolla 13 James Lovell nebo Jim Peterik hitem Eye of the Tiger zaujali nejen Hollywood, ale okouzlili celý svět.

V roce 1914 by si málokdo vsadil na to, že se za čtyři roky podaří naplnit nejtoužebnější sen českého národa, jak se o vytvoření naší novodobé státnosti píše na krajanských pomnících. Sté výročí je příležitostí se pyšně ohlédnout, jak a ve znamení jakých ideálů naši předkové po tři sta letech naši státnost obnovili, a také poděkovat za pomoc Američanům, ať již z českými kořeny, nebo bez nich.